

número 0 — ano 1994 —

PERCUSIÓN GALEGA

PARA QUE?

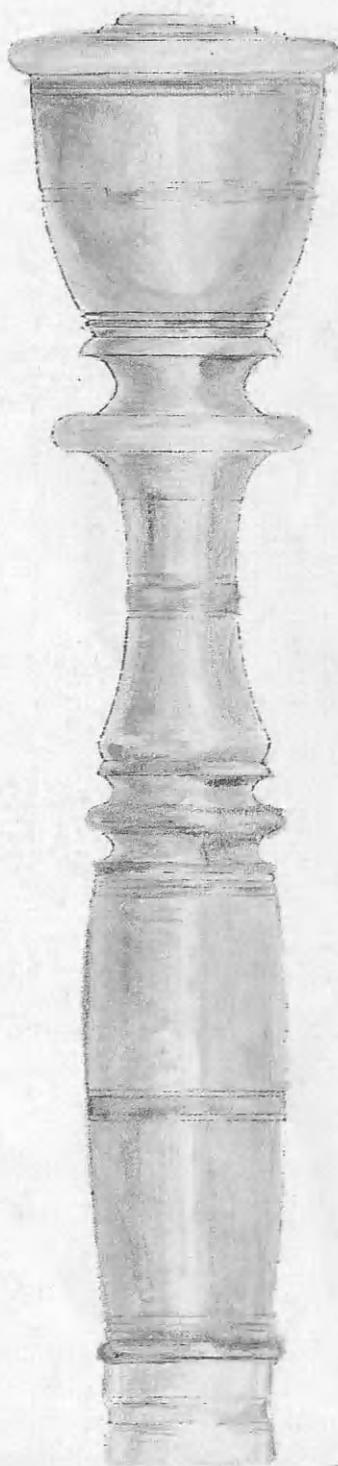
AS FESTAS DO NADAL

QUE VEÑEN OS INDIOS!!

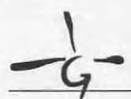
**EN MEMORIA DE
CELESTINO CARBALLA**

O DOMINGO DAS MOZAS

SECCIONES FIXAS

Raul
Galego

EDITA

Asociación de Gaiteiros Galegos

DIRECCIÓN

Mª Xosé López

REDACCIÓN

Luis Correa
Xosé Manuel Fdez.
Mª Xosé López

CORRECCIÓN

Toniño López

PORTADA

Raúl Gallego

ENMAQUETACIÓN

Xosé Manuel Fdez.

PUBLICIDADE

Mª Xosé López

COLABORACIONES

Cándido Meixide
Marcos M. Valcárcel
Luis Prego
Héctor Silveiro
Xaquín Xesteira
Ramón Vázquez Acha
Carlos Igrejas
Xosé Romero Miguens
Casimiro "O Cego"

CORRESPONDENCIA

"DO BRILLANTE"
Apdo. de Correos 8316 36200
VIGO

IMPRIME

Feito. Vigo

Dep.Legal VG-495-1994

EDITORIAL

Benqueridos lectores:

Dentro do proxecto no que a nosa Asociación está inmersa, —defender e espalla-la cultura musical de Galicia—, hai eidos que están menos agarimados ca outros. Un deles é a percusión, tan querida por moitos e tan vituperada por outros que, con certeza, falan dende a ignorancia ou dende o desamor.

Había que romper este silencio sobre a percusión. Era e segue a ser un dos obxectivos da dirección desta revista reivindicala e situala no lugar de honra que lle corresponde: coñecéndoa, estudiándoa, tocándoa e, sobre todo, queréndoa.

As mortes este verán pasado de Celestino Pallamallada —tamboriñeiro dos Campaneiros— e de Mauro Alonso Román —bombeiro dos Cruceiros—, foi o detonante para que non demorase máis a hora de falar da percusión.

Por outra banda, qué mellor maneira de felicitarvo-las Festas do Nadal que facendo un achegamento ás diferentes tradicións que por estas datas adoitaban tornar, hai moitos anos, o Nadal, a fin do Ano e os Reis en algo único e especial.

Ata o vindeiro número.

PERCUSIÓN GALEGA

Para qué?

por Marcos M Valcárcel

Moitos países, cun desenrolo nos seus sistemas de ensino, introducirán hai moito tempo nas súas escolas de música, a aprendizaxe dos diversos elementos das súas culturas autóctonas. A partires daí producíuse o afianzamento da propia cultura nacional e, á súa vez, a incorporación á inevitable mestizaxe cultural –e de todo tipo– que se está a producir no mundo hoxe en día.

Como exemplo podemos falar de países tan distintos como: Bulgaria, Armenia, Estados Unidos, India, China, Rusia, etc... e Cuba.

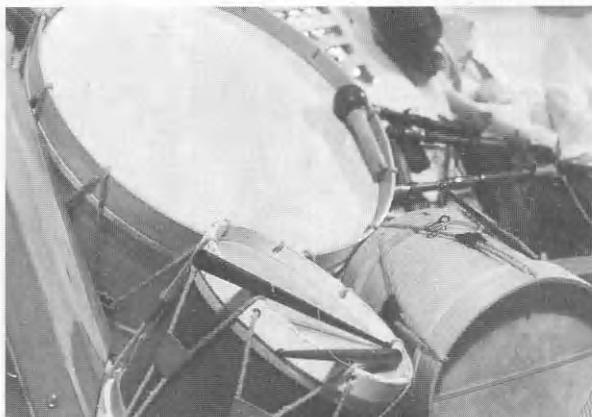
É innegable o desenvolvemento musical acadado en Cuba a partires de 1960. As escolas de Música multiplicáronse por todo o país. Mais, a pesares da vitalidade da súa música popular, o ensino baseóuse nun principio puramente clásico –técticamente importante– pero alonxado das raíces populares da música.

É a partires de 1976, coa creación do “Instituto Superior de Arte de La Habana”, cando comezan a tomar corpo algunas ideas que xa se estaban a impor no mundo musical cubano. Foi entón cando se comenzou a ensinar percusión popular cubana nas escolas de música. Ata a data, os seus instrumentos e ritmos tiveran unha importancia menor no ensino.

Mais a partires de 1976 producíuse un estoupido no desenvolvemento da técnica de execución destes instrumentos e hoxe en día son moitos os músicos doutros países que acoden a Cuba para agrandar as súas mañas no que se refire a percusión cubana.

Pero, a conto de qué ven esta parolada?. Non hai moito pedíuseme a creación dun método de percusión galega e por qué non?. Mais coido que iso é tare-

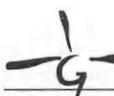
fa dos percusionistas galegos, máis coñecedores do tema. Neste proxecto gustaría brindar modestamente a miña colaboura.

Instrumentos de percusión galega.

Non teño coñecemento de que exista ningún método escrito para aprender a toca-los instrumentos de percusión galegos, e estou certo de que o tema sería dun enorme interese e de gran importancia para o desenvolvemento da cultura galega.

E xa que estamos a falar de percusión podo dicilo seguinte: a creación dun método de percusión galega debe, en primeiro lugar, recoller e manter o espírito das técnicas tradicionais que están na raíz do pobo, sen deixarse levar polas influencias alleas que non estean intrínsecamente incorporadas dende hai moito tempo. A creación deste método escrito incorporaría unha notación musical quizás propia que recollera as inflexións más comúns dos cantos e melodías, e polo tanto, permitira ós compositores

familiarizarse cunha proposición, dende a que se poidera levar a música popular galega á creación sinfónica, propiciando tamén ó seu coñecemento e espallamento internacional. Pero en ningún momento, un método escrito debe proponer esquemas que pretendan suplantar o natural desenvolvemento das bases populares.

Do que non hai dúbida é de que partindo do estudio serio da rítmica e técnica dos instrumentos de percusión galegos é posible –como en Cuba por exemplo– que se chegue a producir un auxe e un desenrollo tremendo na execución, que necesariamente vai movel-as bases folclóricas e vai producir unha interrelación entre a base popular e os profesionais que vai contribuir notoriamente ó desenvolvemento xeral da música galega.

Pero para isto debemos desenvolve-la percusión galega para contribuir, dende o lugar que nos toca como percusionistas, a preserva-la cultura nacional galega: para estar á altura doutras culturas nacionais, para estarmos no mundo con personalidade propia e para permiti-lo achegamento de estudiosos e interesados ó estudio da música galega.

Marcos M. Valcárcel

(Cuba 1952)

é licenciado en música polo "Instituto Superior de Arte de La Habana". Actualmente imparte aulas de percusión no Conservatorio Mayeusis de Vigo.

Millaradas

MÚSICA TRADICIONAL

Tfn. 23 32 06 / 20 36 14
VIGO

ZABERNA

heicho
de dar
queridina
a ÍNSUA
PONTE CALDEAS

TEL. 767294

Alfonso R. Castro

Artesán de Instrumentos Musicais

Cousu nº 16
36770 O ROSAL

Tfno. 62 54 41
PONTEVEDRA

As festas do nadal

Por Luis Prego

O círculo do nadal abrangue os 14 días que van desde a Noite Boa ata a Festa da Epifanía, ámbolos dous incluídos. Durante este curto espacio de tempo as reunións familiares son especiais, os xantares e as cantigas son especiais... tradicións. Moitas delas, que vienen de tempos medievais, ainda as rememoramos sen nos decatar. Outras, as más curiosas, as más fermosas, as más propias, viven na memoria dos nosos maiores.

En Galicia as festas principais son: Nadal, Aniño e Reis. Cadansúa cos seus costumes que varían de lugar a lugar e que ás veces non teñen nada en común. Destas festas temos datos d'abondo na literatura medieval, tempos nos que a língua oficial dos cantares de Nadal en toda a península era o galego. Temos algúns exemplo:

*Al son del Minho y del Mondego
bailai, pois Deos nace já
galego, que pouco va
de galileo a galego.*

*Pois nace en Galiza á falda da serra,
galego se faze, é da nosa terra!*

Mais voltemos ós nosos tempos e á lembranza dos nosos avós. Xa neste século, o círculo comeza coa xuntanza de tódolos familiares para celebrar a cea de Noite Boa. Antigamente era este día de vixilia, polo que áinda hoxe podemos considerar como prato máis típico o "bacallao" preparado de diversos xeitos, principalmente guisado con patacas ou cocido con coliflor. Sopas borrachas, torradas, tartas de améndoas, boleados, figos pasos, nozes, avelás e castañas verdes, todo isto –regado abondosamente– co viño con mel, viño arroupado, mistelas, hipocrás, e diversos tipos de augardentes; son mostra do larpeiros que somos e da gran riqueza culinaria que temos e usamos nestas datas. O turron, o mazapán e as bebidas escumosas son, polo menos na aldea, de introducción moderna. Nestas ceas nas que participa toda a familia é costume, en moitos lugares, de poñer un servizio com-

preto no lugar habitual que ocupaba algún dos difuntos recentes.

Despois da cea todo o mundo adoita ir á Misa do Galo, onde se cantan panxoliñas e nadais, e bicanse os pés o Neno Xesús. Nalgún sitio levan galos á igrexa e fannos cantar; e noutros lugares facíanse bromas uns os outros dentro da igrexa. Estas bromas fan dende botar calqueira cousa dentro da pía da auga bendita ata coser ás mulleres polas saias sen que se decatasen.

Bando de reis de Quinteira –Panxón–
6 de Xaneiro de 1940.

Dada a prohibición de oficiar la liturxia en galego, moitas ou cásase que tódalas panxoliñas, cantigas de Nadal, Xaneiras e Reis foron mal traducidas ó español e, ó ser parte da cultura de tradición oral, fóronse deformando ata perder en ocasións o significado orixinal.

Podemos establecer unha diferenza entre panxoliñas e cantigas de Nadal ou Nadais: as primeiras mal chamadas "vilancicos", son cantares que falan do Neno Xesús, dos milagres da Virxe ou da Sagrada Familia; ou de feitos relacionados coa noite de Nadal e os cantares dos pastores de Belén. As cantigas de Nadal, so cantadas na Noite Boa, narran a historia completa da peregrinaxe a Belén, a negación da pou-

sada, e o nacemento do Neno, humilde e sen roupa, ó que non tardan en ir a adora-los pastores. Hoxe tendemos a xeralizar coa verba “vilancico”, que en castelán significa “villano” aludindo ós pastores de Belén que os cantaban. En moitas ocasións os cantares misturam feitos do Nadal con pasaxes da paixón de Cristo. En Silván, na parroquia de Erbcedo, concello de Coristanco, atopamos un cantar que lle chamaban “as matines”, no que se xuntaba o nacemento e a adoración dos reis todo nun mesmo romance. A copla do remate é moi significativa:

*Con esto concluo
le doi el remate
para el más dispuesto
ha sido bastante.*

Durante a Noite Boa e o día 25 mozos e rapaces armaban rondallas, cuadrillas ou “coros” que ían de porta en porta tocando panderetas, cunchas, castañetas, etc., e cantando as cantigas de Nadal que finalizaban sempre cunhas coplas para pedi-lo “aguinaldo”. Nas casas era costume abri-las portas, a calquera hora da noite que chegara a ronda, e darles a recompensa pedida: unhas veces en especies (lambonadas e bebidas) e outras –nos últimos tempos– en diñeiro, que logo xuntan os rapaces para facer un festín ou outras cousas de común acordo.

Como os cantares de Nadal e as panxoliñas son longos, os bandos divídense en dous coros e van cantando alternativamente os versos do canto, entonando todos xuntos o “estribillo”, retrouso ou refrán si é que o ten; ou alongando un coro a última vocal de cada copla, co fin de que o outro entone mellor o comenzo da súa, e para axilizar un pouco o cantar. No remate, unha pequena parada para coller folgos e cantar todos a viva voz as coplas do aguinaldo.

O lume tamén tiña un significado especial na noite do Nadal, na que botaban un cañoto grande dunha árbore na lareira. Este tizón chámase o lume novo. Despois de deixalo arder un pouco, apagábase e conservábase para volvelo a queimar cando exista o temor dalgunha desgracia para a casa; ou para espanta-las tempestades. En moitos lugares valeábanse as cinzas con coidado e espallábanse nos campos para atrae-la sorte nas colleitas. O lume novo tamén garda relación coa presencia da ánimas da familia na noite do Nadal. Estas tradicións ainda están moi arraigadas nas montañas do leste de Lugo.

O día 28 de Nadal séguense a celebra-los Santos Inocentes con “inocentadas” ou trasnadas infantís

que fan nenos e maiores. Na “Historia de Galiza” de Otero Pedraio, na sección de etnografía relatada por Vicente Risco, cítase unha festa xa desaparecida que tivera moita sona: Os Obispillos. Consistía en escollear un rapaz entre os nenos do coro e ordenalo Bispo neste día, sendo obedecido por todos e facendo parodia das ceremonias relixiosas. A pesares das prohibicións este costume seguíuse usando ata hai relativamente pouco tempo.

Unha das tres cuadrillas de Reis de Fozara
6 de Xaneiro de 1960.

Xa chegamos o cabodano. É a noite de San Silvestre, o 31 de Nadal, cando se axuntan as meigas para ir a Sevilla; é o día en que se queima o Ano Vello, un boneco de palla vestido con roupas vellas, e dáselle vida o Ano Novo, outro boneco mellor vestido e tinguido de vermello. Ata que se queima o Ano Vello, as 12 da noite, fanse bromas en todo o vecindario, xa que esta é unha noite de carallada, que ten moita semellanza cos Santos Inocentes ou coas datas do Entroido. O máis significativo da entrada do ano novo é o cantar das Xaneiras. En varios lugares só se lles permite cantar ós homes ... que aturen ben a bebida. As melodías son sinxelas e as coplas –agás unha primeira de presentación ou licencia e unha segunda para felicita-lo Aninovo–, son todas para pedi-lo aguinaldo. As portas abrense por obriga e ofrécese bebida en abundancia ós cantores.

Os días 5 e 6 celébranse Os Santos Reis. O máis característico desta noite do 5 ó 6 é o cantar de Reis. Un cantar sinxelo e repousado, entoado as máis das veces por dous coros cun gaiteiro no medio. Destes cantares podemos dici-lo mesmo que dos de Nadal e das Xaneiras. Cunha introducción dirixida ós

señores da casa escomenza un dos coros do bando de reis acompañado ó unísono polo gaiteiro só, sen bombo nén tamboiral, que indica o cambio de copla para continuar co cantar o outro coro. O remate cantan todos xuntos con forza a copla ou coplas do aguinaldo.

Rancho de Reis de Riofrío –Mondariz–
6 de Xaneiro de 1994.

Esta noite ten gran participación en toda Galicia, con curiosidades coma a de Liñares de Avión, onde cantaban só as mulleres, sen divisións nén gaita, un cantar bastante apurado, pedindo ó remate o aguinaldo en metálico. Cos cartos obtidos mercarían máis tarde as panderetas suficientes para todo un longo ano de ruadas. Na parroquia de Caroi, no concello de Cotobade, aínda cantan os reis mozos e mozas. Aquí no canto de ir de casa en casa van de lugar en lugar, xa que tódolos veciños dun mesmo barrio xúntanse nunha casa en común agardando polo bando de reis.

PANXOLIÑA (AS CORTELLAS)

*Al Niño Jesús lo llevan
huyendo del Rey Herodes,
por el camino lo esperan
muchos fríos y calores.*

*A Jesús lo llevan con mucho cuidado
porque el Rey Herodes manda degollarlo,
manda degollarlo, manda degollarlo,
a Jesús lo llevan con mucho cuidado.*

*Fueron camino adelante
y a un labradorcito vieron
y le preghuntó la Virgen:
— labrador, ¿que estás haciendo?*

*El labrador dijo: — Señora, sembrando
un poco de trigo para el otro año,
para el otro año, para el otro año,
y el labrador dijo: — Señora, sembrando.*

*Venga mañana a segarlo
sin ninguna detención,
que este milagro lo hace
nuestro devino Señor.*

*por aí vienen por Él preghuntando
digha que lo vieron, que andaba sembrando,
que andaba sembrando, que andaba sembrando,
se por aí vienen por Él preghuntando.*

*Andando segando el trigo
vieron venir a caballo,
eran las tropas de Herodes
por el Niño preghuntando.*

*— Si señor, es cierto, cierto que lo vi,
andaba sembrando y pasó por aquí,
pasó por aquí, pasó por aquí,
el labrador dijo: es cierto que lo vi.*

*Vuelta caballos atrás
llenos de ira y de rabia
por no poderen lograr
el intento que llevaban.*

*El intento era llevárselo preso
para presentárselo al rey más soberbio,
al rey más soberbio, al rey más soberbio,
el intento era llevárselo preso.*

A partitura

O Repinicadeiro

(Muñeira)

Xosé Romero Suárez (Os Rosales)

Allegro

Este é o primeiro tema composto polo autor no ano 1910.
Chamáballe "repinicadeiro" ó punteiro da gaita.

Ficha de Suscripción

(para non asociados a A.G.G.)

Apellidos e nome _____

Endereço _____

Localidade _____ C.P. _____

Provincia _____ N.I.F. _____ Tfno. _____

Números ós que se suscribe: (remarcar a opción elexida)

- todos a partires do seguinte que se edite
- todos inclusive números atrasados

Forma de pago: Contra Reembolso 300 ptas. exemplar + gtos. envío

Sinatura:

REFLEXIÓNS EN VOZ ALTA

Por Casimiro "O cego"

Non había motivo para tanto barullo. As cousas tenden ir ó rego, pola súa canle.

No festival "Intercéltico" de Moaña deste ano, por falta de orzamento, contan coa participación de 11 grupos galegos e soamente un estranxeiro. Máis de cen tocadores de "... gaitas distintas ás galegas, e van con vestimentas escocesas. ..." é a única representación allea a Galicia.

A noticia recollémola da prensa -"FARO DE VIGO" 24.11.94 pax. 18- onde podemos ler no titular: "...ASEGURA -José Antonio González, encargado de producción do Intercéltico- QUE CON POUCO ORZAMENTO TEÑEN MONTADO UN BO FESTIVAL, COS GAITEIROS DA DEPUTACIÓN DE OURENSE COMO ÚNICOS "ESTRANXEIROS"..."

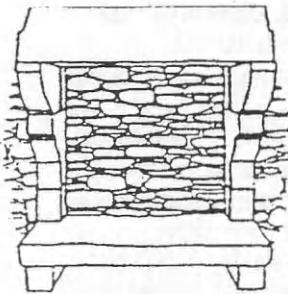
Non había motivo para tanto barullo. As cousas tenden ir ó rego, pola súa canle.

CASA DAS CRECHAS

Vía Sacra, 3. 15704 Santiago de Compostela

FUCOLOIS

San Paio, 12 - Tfno. 563447
Santiago de Compostela

JUAN XXIII, 3-2.º F - 32003 OURENSE - 21 08 23

Obradoiro de gaitas
SEIVANE

Cadro Camiños - Cecebre
Tfno.: 981 66 24 56
CAMBRE (A CORUÑA)

INFORMA!!!

DO brillante

I MOSTRA DE FEITORES DE GUITIRIZ

Con grande afluencia de público desenvolvéuse a I Mostra de Feitores de Guitiriz, que tiña como obxectivos amosar ó público a calidade e variedade dos constructores de instrumentos galegos actuais; e fomentar o coñecemento e a convivencia entre os propios artesáns.

Entre os expositores contóuse con representacións da construcción da gaita, da percusión e da zanfona.

III MOSTRA DE FOLCLORE TRADICIONAL

Do 7 ó 17 de setembro o grupo Revenidas organizou, por 3º ano consecutivo a Mostra, centrándose este ano na “indumentaria tradicional”; o programa de actos foi o seguinte:

Do 7 ó 17 Exposición “A indumentaria tradicional”, coa actuación para a súa inauguración do grupo “Os Encantiños do Umia.”

Día 13 mostra en vivo de fía de lá e liño pola fiadora Candelaria Labrada (Guitiriz) e presentación da revista “Alobre: revista de Etnografía e Folclore do Salnés e Arousa”.

Día 17 conferencia sobre a “Indumentaria e Exposición de traxes tradicionais” por Francisco Rodríguez, director do Etnográfico das Mariñas de Ferrol; e actuación das Cantareiras “Arume” de Verdillo (Carballo).

REVISTA ALOBRE

O grupo “Revenidas” de Vilaxoán ven de editar o nº 1 da súa revista “Alobre: revista de Etnografía e Folclore do Salnés e Arousa”. É unha publicación centrada no mundo da cultura tradicional de Arousa e Salnés, ánta que prometen estar atentos ó que aconteza en toda Galicia. Está

editada por Revenidas e patrocinada pola Concellería de Cultura de Vilagarcía de Arousa; e sae á venda polo prezo de 200 ptas. Para mercala contactar con Héctor Silveiro no telf. 986 503162.

MAURO ALONSO: “AI GALICIA TERRA NOSA”:

O pasado 11 de setembro fixou un dos percusionistas máis antigos, máis emblemáticos e máis queridos na bisbarra de Vigo: Mauro Alonso, o que fora bombeiro do grupo de gaitas “Os Cruceiros” nos quince últimos anos da existencia do grupo. Home importante e habitual no mundo da gaita de Vigo, formou parte de grupos como “Airiños do Monte de Sampaio” e “Airiños Galegos”.

Característico foi o seu quefacer no bombo: sobrio, pulcro e atinado, e, sobre todo, os seus carismáticos aturuxos, perpetuadores dunha tradición fondamente arraigada e hoxe cás que esquecida.

A súa memoria estará viva en todos aqueles que o coñecimos e que o escotabamos ceiba-lo seu “Ai Galicia Terra Nosa”.

MUSEO COMARCAL DA FONSEGRA

Visita altamente recomendable para os amantes das cousas propias do pobo. O Museo Comarcal da Fonsagrada ofrece unha exposición permanente sobre a vida que, hai algúns tempo, se facía na Fonsagrada: instrumentos do campo, da madeira, de tecer e fiar, dos muíños, mobles antigos, maquetas, e para os tocadores hai a posibilidade de visionar en video ós gaiteiros da zona e de contemplar o violín do sempre lembrado Florencio, o cego dos Vilares.

Está aberto tódolos sábados pola tarde e nas festas da Fonsagrada.

HOMENAXE Ó GAITERO

Os días 26 e 27 de novembro celebróuse en Vigo, un ano máis, cunha grande acollida por parte do público, o “Homenaxe ó Gaiteiro”, organizado polo etnográfico “A Buxaina” e o C.R.A.C. de Coruxo, e que pretende render homenaxe ás distintas persoas que adicaron toda a súa vida ó mundo da gaita, do folclore ou da etnografía. Os homenaxeados deste ano foron: D. Antonio García “Perucho” de Vigo, D. Emilio Flores de O Rosal, D. Manuel Enríquez “Nela” de Bres e D. Francisco Puga de Ponteareas.

O programa foi como segue:

Día 26 no Centro Cultural Caixavigo ás 19'30h, actuación de:

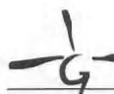
- Coro tradicional galego “Aires de Bergantiños”
- Escola de gaitas de Vilafranca do Bierzo.
- Grupo de bailes tradicionais “Xacarandaina”.
- Gaiteiros de Taboadelo, murga tradicional, –por certo, dun grande impacto no público a xulgar polos dous bises que tiñeron que facer–.

Día 27 no salón de actos do C.R.A.C. de Coruxo, ás 12'30: Gaiteiros solistas:

- D. Antonio García “Perucho” de Vigo.
- D. Manuel Enríquez “Nela”, de Bres.
- D. Serafín Cerdeira, de Salvaterra.

CENA HOMENAXE

O día 3 de decembro celebrouse en Vigo unha cena-homenaxe a Pepe “Pan de Millo”, gaiteiro, e Món, gaiteiro e artesán de instrumentos de percusión; ámbolos dous personaxes moi coñecidos e queridos no mundiño da gaita da bisbarra de Vigo. Nin que dicir ten que estivemos presentes os máis vellos e os máis novos. Unha aperta para os dous.

II EXPOSICIÓN "O GAITERO NAS ARTES PLÁSTICAS"

Logo dun amplio percorrido por diversos lugares da xeografía galega, a II Exposición "O Gaiteiro nas Artes Plásticas" estará no Museo Municipal de Ourense dende o día 22 de decembro ata o día 15 de xaneiro do 95. Vai contar, o día da súa inauguración, coa presencia do gaiteiro sambés Julio Prada – día 22 ás 21'30h.–; actuación que é posible gracias á amabilidade da entidade Caja España, que subvenciona tamén a presencia de Julio Prada no IV Festival Anual.

De Ourense pasará ó Castelo de Soutomaior, en Pontevedra, onde podes visitala do día 20 de xaneiro ata o 20 de febreiro do 95.

EDICIÓN DE TARXETAS POSTAIS DA A.G.G.

Co gallo da celebración do IV Festival Anual da A.G.G., acordamos editar unha serie de catro tarxetas postais, reproducións de fotografías antigas: Rancho de Reis de Guláns, Gaiteiros de Tioira, Requinteiros de Carcacia e a murga Os Beira Miño.

Nesta edición colaboraron coa A.G.G. as entidades: Musical Villanueva, instrumentos e librería musical; A.C.U.G.A.L, sonido profesional; o café Gaita Grileira (todos de Vigo), e a taberna Heicho de dar queridiña, da Insua (Pontecaldelas).

As postais saen ó prezo de 50 ptas/unidade, é dicir 200 ptas a serie de catro. Podes procuralas:

- poñéndovos en contacto con calquera membro da Xunta Directiva.
- Nos seguintes locais: "A Cova folk" de A Coruña;

"Casa das Crechas", "Fucolois" e "Joam Airas" de Santiago; "Heicho de dar queridiña" da Insua (Pontecaldelas); "O Taller", tenda de artesanía (r/Real 28) de Pontevedra; "Café Gaita Grileira" e "Musical Villanueva" de Vigo; pub "Clavicembalo" de Lugo.

– Podes pedir pedidos superiores a 20 postais no telf. 986 425528; enviaránsevos polo correo contra reembolso máis os gastos de envío.

Xa sabedes, este Nadal podeis face-las vosas felicitacións dun xeito orixinal coas nosas postais, as da A.G.G..

IV FESTIVAL ANUAL DA A.G.G.

O día 23 de decembro ás 20'30h no Centro Cultural Caixavigo de Vigo –obviamente–, terá lugar o IV Festival Anual da A.G.G., que contará co seguinte programa:

- grupo "Millaradas", de Vigo.
- Julio Prada, gaiteiro solista, de Unjilde –Sanabria–.
- grupo de baile "Revenidas" de Vilaxoán.
- grupo "A Quinta da Ulla".
- banda de gaitas "Os Rexumeiros", de Elviña (A Coruña).
- Reiceiros de Brates (Teixeiro, A Coruña).
- presentado por "Casimiro, o cego".

Durante o acto procederáse a ler o fallo do I Concurso de Poesía sobre o gaiteiro, convocado pola A.G.G., e máis nomearase socio de honor ó pintor Laxeiro.

No recibidor do Teatro instalarímos unha mesa onde haberá á venda revistas, tarxetas postais, discografía de diferentes grupos da A.G.G., e información sobre a Asociación e Festival.

O acceso ó Teatro Caixavigo faráse mediante invitación. Xunto con este número da revista xa recibistes unha, se vos fan falta más e estades en Vigo, as invitacións podréis recoller na Asociación Cultural de Vigo, r/ López de Neira 22, 1º esq. –asociación que amablemente nos cede o uso do local para a nosa asociación–, de luns a xoves, entre os días 13 e 21 de decembro, ámbolos dous inclusive, e de 20h a 22h da noite. Os que vides de fóra solicidat as invitacións no telf. 986 468325.

Informar tamén de que este acto non conta con ningunha aportación do Concello de Vigo, que rexistou a nosa proposta de facer un mes de actos culturais sobre o mundo da gaita. Polo tanto a financiación do Festival virá das axudas das entidades que colaboran connosco e da propia A.G.G., e da vosa propia colaboración mercando o material á venda.

PROGRAMACIÓN DE CURSIÑOS

As zonas de Vigo e o Salnés da A.G.G., organizarán próximamente dous cursiños –de empalletado e construcción de pallóns, e de construcción de palletas, respectivamente– para socios e non socios que se queiran apuntar. A información podes procuralas vocais das citadas zonas – Mª Xosé López e Xaquín Xesteira–, ánda que a convocatoria farásevos chegar no seu momento.

SONORIZACIÓN E GRABACIÓN

38 52 65 - SANTIAGO CANEIRO
31 33 18 - 31 93 28 - JOSE PRIETO
34 22 89 - JOSE M. CASAL

Abruñeiros, 129 - 1º - San Xoán de Filgueira
15.404 FERROL

ZAMÀNS

Obradoiro de GAITAS

Villaverde, 150

Zamáns - Vigo

Tlf. 46 83 25

Que veñen os indios

(Achegamento ás danzas de reis)

Por Luis Prego

Este berro escoitabase polas rúas de Vigo hai tan só 35 anos, cando aínda chegaban á nosa cidade os derradeiros “ranchos de reis”.

Hoxe sobreviven a duras penas catro ranchos ou cuadrillas que tentan de loitar contra o progreso, as minisaias, as rondallas militarizadas e a gravísima in-cultura social. Estas “reservas apaches” atópanse en Riofrío, Guláns, As Cortellas e Vigo.

Detalle dun gorro, copia dos antigos de Pesqueira, feito polo etnógrafo "A buxaina"

Unha pequena zona do sur de Pontevedra é o lugar onde se bailaron as danzas de reis. Houbo ranchos nos concellos de Salvaterra, Ponteareas, Mondariz, Pazos de Borbén e nalgúns lugares de concellos veciños dos citados. Temos comprobado da existencia dun rancho de reis na parroquia de Coruxo –no concello de Vigo– onde tamén se bailaban as danzas. Excepción debida a que foi un veciño de Guláns quen montou os bailes de reis na terra onde lle tocou tra-

llar. Os ranchos da zona de Vigo e bisbarra soamente “cantaban os reis” e non os bailaban. É moi posible, pois, que existan lugares onde se interpretaban estas danzas e nós non teñamos noticias diso. Aínda así, a procedencia das mesmas está centrado cáuseque sempre no concello de Mondariz. Precisamente é neste concello no único sitio onde perviviron os tres ranchos de reis que veñen mantendo esta tradición ininterrumpidamente xeración tras xeración.

Nos lugares de danzantes o Nadal comeza dous meses antes, cando as cuadrillas ou ranchos inicián os preparativos dos traxes e os ensaios das danzas. Os traxes son peculiares e varían sensiblemente dun pobo a outro. Son as mulleres as que máis traballan nos preparativos dos traxes xa que, ademais de adorna-las súas roupas, pedían polo vecindario os mantóns de mil cores e os panos de merino para ataviá-la súa parella.

O traxe do home en Guláns está composto por: pantalón longo branco (–noutros lugares cunha cinta lateral vermella ou negra–). Faixa vermella, estreita, puidendo levar aderezos dourados nos remates. Camisa branca, en moitas ocasións engalanada cunha garrabata que convexe ben coas cores (aínda que pensamos que este é un engadido moderno). Dous mantóns de mil cores dobrados ó longo, de xeito que formen unha banda estreita e grosa, que entrecruzan no peito xunguindo as puntas na cintura. Temos que dicir que a maior parte dos ranchos nos que se vestían os homes “de branco” soamente usaban un mantón ou un pano de merino cruzado, sendo Guláns a excepción con dous. Na testa un gorro cilíndrico coroados de plumas, con dous espellos nos lados e un no frontal. O gorro de Guláns é o máis elaborado de todos e o de mellor prestancia, xa que non ten a mesma anchura en todo o perímetro do cilindro, sendo máis ancho na fronte que na nuca. Vai todo cuberto de tela vermella, con ribetes dourados e fitas de cores que lle caen polo lombo. As mulleres, tamén de branco, teñen as saias como a

prenda más vistosa no seu atuendo. A saia é unha enagua con puntilla de encaixe rematada de diversas formas. Noutros lugares con cuadrillas as mulleres levaban lazos de cores ou aderezos en forma de flores nas saias. Camisa branca de pescoco alto e mangas anchas. Na cintura unha pañoleta a xeito de faixa e na testa un chapeo de palla adornado con flores e fitas de cores ó igual que nos homes.

Os traxes das Cortellas e de Riofrío son semeillantes a estes en todo, salvo por pequenos aderezos propios de cada zona; as mulleres usaban diademas ou fitas para recolle-lo pelo en vez do chapeo.

As vestimentas de Pesqueiras, en Salvaterra, cambian totalmente. Xa non é o traxe branco. Predominan as cores fortes e o tono vermello sobre todo. Eles, pantalón curto ata os xeonllos, rematado en dourado e con bandas nos lados. Calcetíns brancos e zapatos negros. Faixa vermelha, camisa branca con garabata de vivas cores e mantón de mil cores dobrado en triángulo sobre os ombros, con fitas e adornos que lle colgan polas costas. O gorro, menos traballado ca en Guláns é do mesmo xeito có de Riofrío. Un cilindro recuberto de tela, cruzado por dous paus que fan de bóvedas; dous espellos nos lados e un na fronte; fitas de cores por detrás e plumas polo redor. Son estas coroas de plumas, imprescindibles nos traxes dos danzantes, as que daban pé as burlas cariñosas sobre "os indios". Outro atuendo significativo en tódolos traxes dos danzantes son os propios aparellos cos que más tarde executarán as danzas: castañetas, paus e arcos son instrumentos que sempre levan a man, xa ben cruzados no peito, coma os arcos, xa ben na faixa ou no pescoco.

As castañetas, tocadas co pulso e non cos dedos, son de tamaño pequeno e moi agudas. Distinguense o macho da femia polo son más grave do macho. Os paus, feitos en madeira resistente, son dous cilindros duns 30 cm de longo, algúns tallados na empuñadura, e unidos por unha corda para non estravaliros e mesmo podelos pendurar do pescoco nos pasarrúas. Os arcos, feitos con bimbo verde, só se é grosos, ou con dous ou tres finos entrelazados, teñen que soportar grandes tiróns e voltas na danza. Din os vellos que había que viralos antes de lle poñe-las as fitas de cores trenzadas por riba.

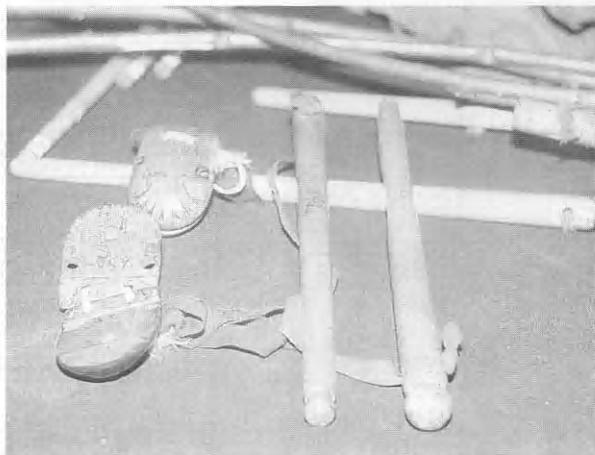
Cada cuadrilla ou rancho de Reis está formado por tres parellas de danzantes, unha de reforzo se pode ser, un gaiteiro, un caixeiro e o bombeiro.

Os ensaios en conxunto escomenzan en Novembro. Os mesmos danzantes fan de coros nos canta-

res de Reis. A compenetración entre o guía dos danzantes e a parte musical ten que ser total.

Son catro as danzas que bailan os ranchos de reis: a "danza de castañetas", na que se fan varios puntos facendo soa-las castañetas ó compás que marcan os pasos; a "danza de paus", que consiste nunha serie de cruces e cambios tocando os paus ó ritmo da música; a "danza de arcos", bailada en roda levando en cada man o extremo dun arco que, ó dar voltas e cambia-las posicóns, vaise entrelazando formando singulares figuras que logo hai que desenmarañar. Xa por último, a "danza de cintas ou de fitas", onde unha persoa permanece no medio dun corro sostendo un pau de tres metros ou máis de alto, do que colgan tantas fitas como danzantes haxa; xi-rando un si un non, uns nun sentido e outros noutro, e pasando unhas veces por fóra e outras por dentro, vaise facendo unha trenza multicolor que vai adornando o pau, que más tarde haberá que destrenzar bailando tamén.

Contra das inclemencias do tempo en Xaneiro, as cuadrillas saen a Noite de Reis de porta en porta, cantando en cada sitio un par de estrofas para non cansa-la voz, e bailando unha das tres danzas. Estas danzas consisten na execución dun mesmo paso base, repetido ata case esgota-los posibles cambios e coreografías entre parellas. Así, vaise danzando nas diversas posicóns sempre os mesmos pasos ás ordes do guía, que manda tamén os cambios da música.

Castañetas e Paus antigos de "As Cortellas" –Ponteareas–

Na mañá do día 6, tras dunha longa noite de bailes, cantares, troulas, paseos e demáis, asiste o rancho á misa maior, na que cantará mellor ca nunca o

cantar enteiro de Reis ó remate da cerimonia. Desaloxa o pobo a igrexa quedando tan só no interior os componentes do rancho e os portadores da imaxe que sacarán en procesión. A xente agarda no exterior a fulgorante saída dos danzantes que, sen darlle as costas á imaxe, saen bailando a danza de castañetas precedidos do grupo de acompañamento. Durante o percorrido da procesión van trocando os instrumentos sempre executando as danzas de costas. Ó remate da procesión é tamén a despedida ata o seguinte ano no que volverán a xuntarse outras 15 horas de tradición.

Na actualidade podemos ver os Ranchos de Reis en:

-Concello de Salvaterra: o día 5 pola noite saen os componentes do grupo etnográfico "A Buxaina" de Coruxo (Vigo), bailando e cantando os Reis que lles aprenderon as xentes do lugar de Pesqueiras e outros veciños da parroquia.

-Riofrío, concello de Mondariz: na mañá do día 6 celebra a xente de Riofrío a festa da Epifanía do Señor, e a súa festa maior, "A Virxe do Leite". Despois de canta-los Reis na misa, sacan as danzas de

costas na procesión, bailando logo as danzas para o público.

-As Cortellas, Ponteareas: saen a facer pasarrúas os componentes deste rancho polas aldeas veciñas e polas rúas das Cortellas, bailando na mañá do 6 os Reis na procesión arredor da igrexa. Os danzantes son todos rapaces de curta idade, ensaiados por xentes maiores da localidade que bailaron as danzas cando mozos. As roupas están adornadas por pezas de roupa vellas, das que usaban antes, ó igual que algúns dos instrumentos que empregan.

-Guláns, Ponteareas: adoitan sair á mañá do 7 bailando as tres danzas na procesión, de frente ó Santo e danzando de costas ata completa-la volta á igrexa e acompañando ó Santo ó interior da mesma. Completan a mañá interpretando as catro danzas para o público no quiosco da banda de música.

En Fozara, unha aldea de 50 habitantes, hoxe hai 30 anos saían 3 cuadrillas polas rúas na noite de reis. Daqueles tempos, non tan lonxanos, só fica a lembranza.

Danza de Reis de "As Cortellas"

Cartas ó Sr. director

Puntualicemos...

Meus amigos:

Quixería facer dúas puntualizacións ó artigo “A aldraxe histórica da Gaita” que asina don Pedro Carro Carro.

A primeira ten que ver coa afirmación de que “... as agrupacións en Galicia de Coros e Danzas misturaron e homoxeneizaron tódolos folclores ...”. Eu penso que non é así. Pola contra: eses Coros fixeron un grande traballo de recuperación de cancións, bailes e traxes rexionais. Foi aquela unha colleita dun froito que xa estaba por esmorecer. Non recoñecelo é perder a ecuanimidade.

A segunda é para negar que “... a prensa de Madrid ... tratou de xeito moi despectivo esta “gaiteirada”, especialmente ó Presidente da Xunta e á propia Gaita. ...”. Se algunha crítica houbo, foi de carácter político; non se dixo nada, nem para ben nem para mal, referente á calidade artística dos gaiteiros ou da súa vestimenta. No que a min toca, e a moitos galegos que coñezo, e que coma míñ viven en Madrid, o acto parecéume moi ben. Foi un orgullo ver na televisión tanta gaiteiriña e gaiteiriño. Eu gabeíme moito.

Outra cousa é loitar –como fai o señor Carropola calidade e pureza dos nosos costumes. E iso ten que facelo o pobo, as xentes. Os políticos só axudar e alentar.

Mais teñen que nacer moitos Cachafeiro, Feijoo, Seivane, Xosé Luis Calle, Corral, Xocas, Portela... Entón teremos o que quere o sr. Carro, e este o voso amigo.

Unha aperta para todos.

Xosé Artur Silva Magan – Madrid

Proposta aberta

Estimados amigos da DO Brillante:

Teño algunas proposicións que facer para a revista, por exemplo, non estaría mal incluir partituras de temas inéditos ou pouco coñecidos, incluir unha sección de compra e venta de gaitas e outros instrumentos tradicionais para os asociados (porque sempre hai xente interesada en mercar gaitas de “segundo so-
plo” e non saben onde atopalas), incluir artigos que poidan falar de aspectos técnicos, construcción de pa-
lletas, pallóns, mantemento da gaita e mesmo de con-
strucción de gaitas (a nivel histórico, evolución, ven-
dendo mediante estudos de gaitas de artesáns antigos).

Félix Castro Vicente – Ourense

Práxenos sobre maneira a boa acollida desta nova sección, verda-
deira canle de expresión do sentir dos nosos asociados, así como
poder dar resposta ás vosas demandas. Neste número xa recolle-
mos algunas, pero necesitamos das vosas aportacións.

**Avda. Camelias, 49 - B
36211 Vigo**

Telf. 42 13 76 • Fax: 41 88 20

AS LETRAS DA MEMORIA

Coordinación: María Xosé López

“noticia publicada na edición de EL PUEBLO GALLEGOS, o día 27 de xaneiro do ano 1924”

Cun grande éxito presentouse onte pola noite no Salón Teatro o notable coro ferrolán “Toxos e Froles”, dando a coñecer ó numeroso público que enchía o coliseo as más belas obras dos seu extenso programa. Entre elas recordabamos algunas das más notables e das que máis éxitos acadaron: “Foliada de Ribadeo”, “Alalá do Pindo”, “Canto de Trullado”, Alalá da Ulla”, “Ruada de Laíño” e as orfeónicas: “Pastoriña”, “Airiños de Pontevedra”, “Sol de Primavera” e “Orballeiras”.

Foron postos en escea polo cadre de declamación do coro as dúas obras: “Dous amores” e “Na Corredoiria”, esta derradeira do aplaudido Xavier Prado Sameiro. Tódolos actores que tomaron parte na representación foron chamados ó palco escénico repetidas veces. Acadaron un grande éxito as parellas de baile de nenos e mereceu grandes aplausos a bela señorita Ríta Cordal cantando varias obras galegas acompañada do piano.

“Toxos e Froles” deixou no público compostelán unha gratísima lembranza.

“artigo incluido na edición de EL PUEBLO GALLEGOS, o día 30 de xaneiro do ano 1924”

MÚSICA GALEGA

por Emilio Gutiérrez del Arroyo

Cando se quere facer que un pobo ocupe na historia un lugar preeminente, e máis, cando o pobo de que se trata ten xa os seus valores propios, é necesario comenzar por sacar estes valores do esquecemento no que xacen, facendo un estudio profundo do seu pasado, e procurando adaptalos á época actual, pois non hai dúbida algúnya de que tódalas cousas admiten e necesitan unha evolución.

Galicia, atópase neste caso. Posúe os valores que caracterizan a un pobo: lingua, música, etc. Precisamente agora trátase de facer que rexurdan e tomen nova vida; e en verdade, que nalgúns aspectos, este rexurdimento artístico-literario acádouse brillantemente. Posuimos delicados poetas que cantaron a “Saudade” da Raza; as tradicións do solar gale-

go e fixeron, nunha verba, a maior afirmación de que a lingua na que Afonso o Sabio escribiu as súas belas páxinas, posúe tódolos recursos que unha lingua necesita. Artistas en pintura e escultura pintaron ou deron forma plástica a nosas amenas paixases ou ás típicas mulleres das nosas aldeas. Uns e outros, poetas, pintores e escultores, irmanaron todo o que de característico hai en Galicia, con aquellas modernas orientacións que a Arte tomou. A evolución está feita.

O comezar estas líñas, citabamos á música como un dos valores propios de Galicia. É verdade: en Galicia existe unha verdadeira colección de cantos populares, perfectamente caracterizados. Existe, pois, a base fundamental da música galega. Mais,

¿quén se encargou de facer que a nosa música conquiste o lugar que debe ocupar?. Cremos que en serio, aínda ningúen o fixo.

Quizáis a nosa afirmación pareza aventurada e atrevida. Non nos preocupamos; as razóns nas que nos apoiamos probarán ben o noso aserto. Se compararmos a importancia que a nosa música adquiriu, coa que a cada a doutras rexións españolas, a das Vascongadas por exemplo, convencerémonos da "inferioridade" na que nos atopamos, e como ésta non pode atribuirse á carencia de caracteres musicais propios, debemos atribuirlla á falla de verdadeiros artistas, que elevasen a nosa música á "categoría artística" que pode e debe ter.

¿Houbo en Galicia verdadeiros compositores de música galega?. Dubidámolo, e atreveríamonos a negalo se non tivésemos, en honra á verdade, que consignar algúns loables intentos, que de ter sido continuados terían cambiado totalmente o estado musical da rexión.

É necesario non confundir a música netamente popular, con aquela que se ben inspirada no pobo, foi elevada á categoría de Arte. Esta confusión, podería facer que non forámos comprendidos, pois en música popular traballouse abondo, dende que o ilustre señor Feijóo, deuna a coñecer en América. Moito poderíamos dicir encanto a importancia que teñen esas agrupacións que, co nome de Coros Galegos executan as composicións do pobo así como das esaxeracións e defectos en que algunas incorren, pero que quede isto para outra crónica, e sigamo-lo noso interrumpido tema.

Dende cincuenta anos a esta parte, o compositor de máis merecemento que tivemos, foi sen dúbida Juan Montes. Intentou incorporar a Galicia ó progreso musical dos demás pobos, pero este intento quedou aillado pois ningúen o seguío, sen dúbida por diversas causas que estudiaremos en vindeiros artigos.

PALLAMALLADA

NA SEITURA DO BARROSO

Xa á venda en circuitos comerciais e libreriás especializadas en libros galegos.

Tfno. Información puntos de venda: 986 / 25 07 67

En memoria de Celestino: o Tamborileiro dos Campaneiros

por Xaquín Xesteira, Ramón Vázquez Acha e Héctor Silveiro

Celestino Carballa Villar, fillo do gaiteiro Pallamallada, deixounos para sempre o pasado 22 de xuño do presente ano. Nacera no ano 1909 en Leiro (Ribadumia) no seo dunha familia que bebía música de tal xeito que podemos decir que fixado polo destino, este fixo del un tamborileiro maxistral.

A súa andaina musical escomenza ós doce anos acompañando ó seu pai, o gaiteiro solista –un dos últimos na bisbarra–, un home alto que pesaba máis de 100 quilos e bebía unha arroba de viño, segundo nos contan, cando ademais das alboradas facía a verbena da festa. Nunha ocasión en Poio o alcalde chamoule a atención para que tocase e deixase de falar, pois era amigo de contar historias ou chistes entre peza e peza, Pallamallada explicou que aquilo formaba parte da súa actuación e dende aquel ano non volveu a Poio áinda que o chamaran.

Este gaiteiro de gaita de fol de coiro grande e con ronqueta aprendeulles a Celestino e ó seu irmán José, que tocaba o bombo, para que o acompañaran. Co seu pai tocaron ata a súa morte a finais dos 50, e é acompañandoo como alá polos anos 40, despois da guerra, cando se xuntaron os Pallamallada con Ramón Valiñas Oubiña, o “Campaneiro” que deixara de tocar por desavenencias co seu irmán, o sr. José, home de carácter onde os haxa. Xa que por aquel tempo o sr. José de conviccións republicanas non lle permitira o seu irmán leva-las paleltas para toca-la gaita no servizo militar (que daquela coincidíralle a Ramón en plena guerra civil e no bando contrario, sabemos por exemplo que estivo na batalla de Grado, en Asturias, e en Teruel, de tal xeito que tivo que desprazarse por elas a Pontevedra a casa do constructor de gaitas e artesán palleteiro o Poceiro).

Ó volver dos tres anos de servizo, Ramón e José volveron a ter problemas, neste caso pola heranza, o que provocou o seu distanciamiento, por pouco tempo, reconciliándose de novo na festa de Sta. Marta de Ribadumia, gracias a un amigo común, un tal “Mazico”. O sr. José non dera atopado grupo ó seu xeito, o que coadxudou a que se xuntaran de novo, mais aque-

la iniciativa de Ramón ó contar cos Pallamallada sería determinante para que xa nos anos 60, Celestino e o seu irmán José se xuntasen formando o cuarteto cos Campaneiros, que nos anos 50 estiveran acompañados ó tambor por Joaquín de Sofía de Baión (co que o sr. José non conxeniaba) e o “Canario” de Tremoedo.

O grupo no que se immortalizou: os Campaneiros

Á formación dos Campaneiros eles denominárona nun principio “Aires da Cruz de Lobeira”, aínda que a xente sempre lles chamase “Os Campaneiros”, alcume da familia de José e Ramón que tiñan un tataravó, o Sacristán da parroquia de Baión, de onde lles viña o nome que adoptarián finalmente. Sendo mozos os irmáns José e Ramón, nados respectivamente no ano 1904 e 1912, no Sixto (Concello de Vilagarcía), aprenderan case dun xeito autodidacta, coma outros moitos gaiteiros da época, tocando coas canas que logo trocarían por punteiros de Poceiro, segundo cremos, logo xa virían as gaitas que sempre conservaron pois estaban afeitos a elas e ós seus punteiros, ata que un día en Vilanova o de Ramón rachou ó sentarse un home enriba del.

Probaron as gaitas de Riobó en DO sostido con foles azuis, pero de alí a un pouco volveron despois de arranxa-las vellas na de Manuel, artesán de Oubiña,

quen posiblemente lles fixera uns punteiros de buxo. Na súa familia o seu irmán maior, Manuel, que logo emigraría a Buenos Aires, tocaba moi ben o acordeón diatónico, mais eles escolleran xa a gaita.

Das primeiras correrías por entre as casas na aldea, lémbrese moi ben a que logo sería muller de Ramón, Manuela García, veciña do Sixto tamén. E por fin as primeiras saídas dos gaiteiros entre os anos 24 ó 30, que é cando eles comentaban que nacera o grupo.

Amigos dos tamén emblemáticos gaiteiros de Soutelo de Montes que admiraban, e proba diso é que anos despois acudirían a súa homenaxe á morte de Avelino Cachafeiro, é probable que se coñecieran naqueles anos antes da guerra nas festas que coincidiran. Mesmo dos Gaiteiros de Soutelo, segundo parece, tomaran algunas melodías no seu repertorio inicial, que era un conxunto de pezas populares e dos gaiteiros da zona; mais co tempo foron facendo o seu propio repertorio coas polcas, muiñeiras e jotas que coñecemos e que chegaron a gravar co estilo tan peculiar que os caracteriza (certos requinteos das gaitas, redobres prolongados no tambor), coa técnica de dixitación semi-pechada e co aire inconfundible das Rías Baixas.

José e Celestino, os Pallamallada.

Estas terras, especialmente as de Arousa (ían moito a Portonovo, ó Grove, Cambados ...), foron as que percorreron nun principio nunhas bicicletas, das que había moi poucas e que lles costaran 800 pesetas, botando días fóra da casa, levando a comida en ocasións nas fiambreiras e durmindo nos alpendres, as veces lavando as camisas nos regueiros para tela limpa ó día seguinte, xa que ían de camiño e sobre todo ensaiando tódalas semanas, ás veces ata altas horas da madrugada. Tamén nunha ocasión fixeron un bombo

coa axuda do irmán de Manuela, a que casara no ano 35 con Ramón. Eles mesmos curtían os pelexos para os foles co cal que logo botaban a secar no piorno. Estes eran os Campaneiros pouco despois da guerra.

Mais a partir dos anos 60 sería o momento no que o grupo coa incorporación de Celestino e José, os Pallamallada, viviría os seus mellores anos e ofrecerá os seus mellores froitos. Anos nos que recibiron varios primeiros premios nos concursos de gaiteiros (Pontedevesa, Vigo, etc. ...) nos que se xuntaban para interpretar os seus traballos os grupos de máis sona de toda Galicia. Destes concursos e da adaptación ó grupo de Celestino soubemos que recibiu unha reprimenda do sr. José –o verdadeiro conductor do grupo en palabras de Celestino– que lle achacaba quedar de segundos no Concurso do García Barbón de Vigo por ter dado un golpe de máis; segundo premio que finalmente o grupo non recolleu porque "... hai máis cousas que facer na casa e teño –dixo o sr. José– o solfato sen dar ...".

O seu repertorio mudou ó non seren contratados para facer verbenas nas que tocaban máis agarraños: Polcas, mazurcas, chotis. As alboradas recentemente serían más tocadas, non esquecendo os ritmos de sempre: a muiñeira e a jota. En total eles calculaban ter arredor de 50 muiñeiras sen título. Sen dúbida eles tiñan unha clara concepción do valor das súas pezas e do respecto que merecía o seu traballo. Iso é o que pretendía facer saber o sr. José cando por descoñido ou descoñecemento, unhas pezas dos Campaneiros que interpretaba o grupo Milladoiro apareceron catalogadas como temas "populares", erro que logo quedou subsanado, despois de falar con este grupo para o que non dubidou en botar a andar dende a súa casa ata a festa de San Adrián.

Eles non sabían música e por iso ás veces os directores amigos da Banda de Lantaño e de Vilanova lles pasaban á partitura as súas creacións. Tamén tocaron muiñeiras compostas para eles como "A coruxa" do Mestre R. Groba. Das gravacións dos Campaneiros parece que foi o primeiro un disco gravado na Feira de Campo de Madrid, á que acudiran a tocar, e no que gravaron catro pezas algo rápido en sen telo previsto. Logo virán dous discos gravados en Vigo e Barcelona (1977), os máis coñecidos. Por último nun ensaio fixeran unha gravación para a "Voz Antigua" por técnicos da Radio Nacional de España.

Celestino tamén tocou co grupo "Os Carballeirás" a finais dos 70, tocando o tambor cos Campaneiros Millán de Cambados, pero estando no Grove os dous grupos tocando, foron comer xuntos e os tambo-

rileiros trocaron de grupo, voltanto Celestino cos Campaneiros.

No ano 1982 "Os Campaneiros" recibiron unha homenaxe, á que tardou en convencerse de asistir o sr. José que aceptou despois de lle pô-lo farraposo, que el mesmo fixo para a estatua do cambadés Paco Leiro, que segundo o gaiteiro non estaban ben feitos e que aquel día no Sixto foi inaugurada, acudindo á cita grupos de gaitas de toda Galicia: Os Garceiras de Melide, Os Mecos das Rías Baixas, Os Carballeiras de Barrantes, Os Rosales de Asados (Rianxo), Os Areeiras de Catoira, Os Brisas do Río Ulla, Xaramugo de Vilagarcía, Gramalleira de Cornazo, O Centro Cultural do Sixto, Os Airiños do Parque de Castrelos de Vigo, o grupo de baile Brincadeira de Santiago ademais de Fuxan os Ventos e Milladoiro.

Celestino: un Mestre para a Historia.

Con motivo do acto son numerosas as entrevistas que ofreceron os membros do grupo e nas que comentaban algunha anécdota curiosa dos máis de 50 anos de existencia, coma o caso que eles lembraban como máis chocante dun doutor pontevedrés amigo que lles pediu que tocasen no parto da súa muller para de ser varón, saíra ó mundo escoitando unha muiñeira, mais non foi varón.

Naquel acto no que estiveron presentes persoas como D. Ramón Piñeiro ou o entón Presidente da Xunta de Galicia Sr. Fernández Albor, ofreceron un dos últimos concertos que darían os Campaneiros, pois "...os anos e enfermidade feriran de morte ó grupo..." segundo comenta Carlos Rei nun artigo en lembranza do Grupo pouco tempo despois de fina-lo Sr. José no mes de xuño do 91, Ramón morrera xa no ano 84, José, o bombo, o irmán de Celestino, aquel que nas alboradas "non estaba contento mentres non vía unha boa moza" (alomenos ese era o comentario dos veciños de Cambados o que adoitaban acudir para o "San Roque") deixáranos no ano 86.

Celestino foi o derradeiro. No ano 92 fora de novo dobramente homenaxeado no Sixto polos seus veciños e en Cambados, na actuación de presentación de "Treixadura", unha das últimas ocasións nas que escoitou a calor dos aplausos emocionado e ledo, tanto como a súa percusión, especialmente sonada pois resultaba moi animosa, e así o foi aquela noite cando escomenzou a tocar tras sacar do bolso interior da súa chaqueta as baquetas de buxo escurecidas polo bo uso que fixo delas na súa vida e que de novo manexaba con soltura para ofrecer un dos seus últimos concertos ós amigos alí presentes que non o esquecemos.

APARTADO 76 • CAMBADOS
Tlf. 52 04 72 / 85 14 54

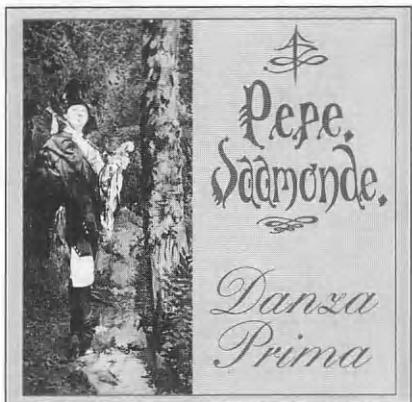

Novos discos

por Luis Correa

DANZA PRIMA

"Pepe Vaamonde"
Edita: Sons Galiza

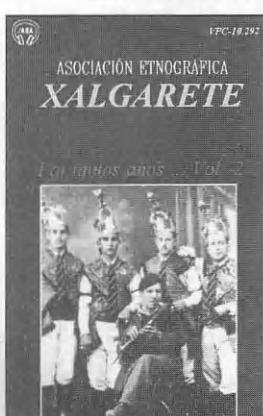
Pepe Vaamonde, Pepe Vaamonde, e unha vez máis Pepe Vaamonde; e é que se lembramos as finais dos concursos de solistas dos últimos anos, sempre aparece este rapaz nos primeiros lugares; pois ben, agora podemos escouitálo en CD e casete con motivo de ter gañado o 1º "Concurso Pelegrín de Gaiteiros 1993".

Predominan neste traballo as pezas de autor sobre as tradicionais; os amantes deste tipo de música teñen aquí unha boa oportunidade de escouitar melodías frescas, moi ledas, vivas, e feitas con moito gusto para a composición.

Podes atopar esta gravación en grandes almacéns ou poñéndovos en contacto co propio grupo nos telfs.: 981 242508/ 262410.

FAI TANTOS ANOS

"Xalgarete"
Edita: SAGA

Eles son Xalgarete e teñen recopilado xa moito material que levan recollido domingo a domingo por toda Galicia. Agora sorpréndenos con dous volumes de música tradicional gravados nos estudos de Saga, nos que nos ofrecen unha valiosa mostra dos seus traballos de campo: Cantos de Reis, cantos de traballo, xogos populares, rumbas, nanas, e outras manifestacións do noso folclore; interpretadas aquí por xente moi nova, pero con experiencia no mundo das recolleitas e con moitas ganas de traballar.

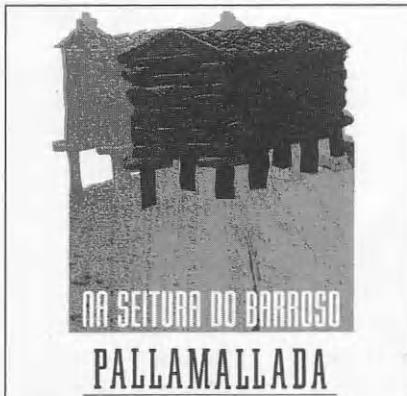
Libros dalgun tempo

por Cándido Meixide

Podes mercar este traballo poñéndovos en contacto con A.F.Xalgarete nos telfs. 986 425494 - 223775 - 487330.

NA SEITURA DO BARROSO

Pallamallada
Edita: Edicións do Cumio

Se hai cinco anos quedamos realmente encantados coa saída do primeiro traballo do grupo "Pallamallada" - "Por qué non hei de cantar" -, máis ledos podemos estar agora coa saída da súa segunda gravación "Na seitura do Barroso".

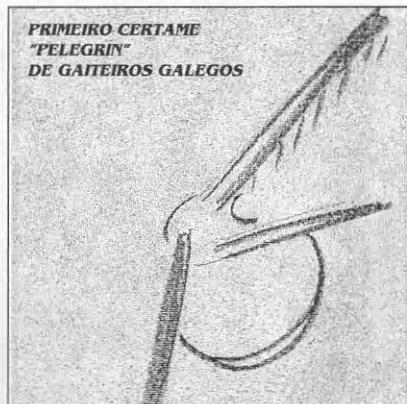
Nesta ocasión poderedes comprobar a imensa variedade de música tradicional galega, tanto melódica como instrumental, resultando uns temas xenialmente interpretados.

Esta variedade nos di tamén que afinda queda moito que recopilar dentro da música "de recolleita".

Este traballo está xa á venda en circuitos comerciais; podes atopalo fácilmente en librerías especializadas en libro galego. O teléfono para información de puntos de venda é o 986 250767.

PRIMEIRO CERTAME "PELEGRÍN" DE GAITEIROS GALEGOS

Varios
Edita: Sons Galiza

Non temos moito que dicir desta gravación, por mor da mala información por parte da casa discográfica: non veñen rexistrados nin

os autores das pezas que se tocan, nin os nomes dos acompañantes dos gaiteiros solistas.

Aínda así é un traballo no que podemos observar las cualidades dos novos valores nacidos da gaita solista, con variedade de estilos e pezas totalmente inéditas.

Está mal distribuido. Reclamar á casa discográfica.

Título LA GAITA GALLEGA

Autor: V. Cobas Pazos
Edit: Porto y CIA-Editores
ano: Santiago, 1955

Este é o primeiros traballo con carácter científico que se fixo sobre a gaita galega como instrumento musical en si mesmo. Non se trata dun método, senón que procura amarralas bases de posteriores traballos, unha referencia de cara a investigacións más rigorosas.

Cobas Pazos amosa o traballo en oito capítulos: "organografía", "paleografía", "parimoloxía", "iconografía", "etimoloxía", "instrumentos relacionados coa gaita", "clases de gaita" e "orixe da gaita galega".

O autor domina o campo lingüístico, e vaines amosa la nosa gaita desde mil puntos de vista, un auténtico tratado de etimoloxía, se calda excesivo, pero todo traballo descriptivo debe pecar de detalle; posiblemente hoxe con catro esquemas e outros tantos debuxos, daríamos boa conta de cantidade de páxinas que o sr. Cobas invierte nas descripcións más elementais.

É un texto de difícil localización. Inténtese en vellas bibliotecas e mercados de libros vellos.

Título LA ZANFONA (esbozo de Método relativo a este ancestral instrumento y breve estudio histórico-literario y técnico con esquemas e ilustraciones para su aprendizaje).

Autor: Faustino Santalices
Edición: ano 1956

No título temo-la clave e xustificación deste traballo sinxelo pero interesante que o sr. Santalices elaborou como previa aportación dun grande proxecto que acabaría nun Obradoiro de Zanfonas coa súa Escolanía. Coma sempre o proxecto truncouse polo escaso interese institucional.

Introducenos neste breve estudio de apenas 40 páxinas un bo amigo, Ramón Cabanillas, cun límir e un romance que ilustrarán na prosa o primeiro e na lírica o segundo o que o sr. Santalices aportará nas sucesivas páxinas. Pese á brevedade, a boa feitura na descripción determinará un interesante traballo divulgativo perfectamente asimilable polo público en xeral.

Nun rigoroso paso pola historia o autor vaiños amosar os altibaixos que sufriu o vello instrumento ata a definitiva morte alá polo século XVIII, estamos a falar dende o punto de vista dun instrumento culto, xa que o feito de que os cegos e esmolantes herdaran a zanfona, é considerado por Santalices como unha degradación de valor e gracia da zanfona. Tamén hai que dicir que malia todo interesouse por esta etapa, ainda que pobre, pro a fin de contas, real. Continúa o traballo cunhas básicas pero fundamentais nocións sobre afinación e morfoloxía do instrumento, aportando ademais uns debuxos e esquemas de dixitación e notación musical.

El soleado 'Domingo das Mozas' batió este año todo un récord de afluencia

• Llegaron a Lugo numerosos autobuses de diversos puntos de Galicia

Redacción

Las calles de Lugo se vieron ayer totalmente abarrotadas de lucenses y foráneos que aprovecharon el buen tiempo, con-

El Progreso

LUGO, lunes, 10 de octubre de 1994

Año LXXXVI - N.º 27.505

Fundado en 1908 por el Ilmo. Sr. D. Purificación de Cora y Más Villalverde

Jueves, 10 de octubre de 1994

El 'Domingo das Mozas', más concurrido que nunca, tuvo un carácter eminentemente folclórico

Música, sol y abarrote

El 'Domingo das Mozas', celebrado ayer, supuso un auténtico récord de afluencia de público. Lucenses y numerosos foráneos invadieron las calles de Lugo y abarrotaron el recinto ferial, animados por el sol y unas temperaturas realmente veraniegas. El elevado número de personas que ayer se dio cita en Lugo provocó grandes atascos de tráfico en todos los accesos a la ciudad, con especial incidencia en la N-VI, en donde se registraron colas desde el empalme de Ramil y desde el cruce con la carretera de Monforte. Las casetas del pulpo estuvieron abarrotadas a la hora de comer, al igual que numerosos restaurantes de la zona de Recatelo. El folclore fue el elemento básico de la jornada de ayer, con actuaciones de grupos de gaiteros y baile tro, así como con la celebración en la plaza de Santa María de la 'Mostra de Música Tradicional', en la que participaron conjuntos. En el mismo escenario se celebró posteriormente un festival de corales, mientras en la plaza Ma-

tro actuaron en diversos puntos

Los grupos de música, danza y varias charangas se conc

Grupos folclóricos y charangas dieron ayer una especial animación a las calles

Redacción

Once grupos folclóricos y charangas animaron ayer las calles más céntricas de Lugo y el recinto ferial con motivo de la celebración del 'Domingo das Mozas'.

A las doce de la mañana, los grupos musicales y de danza tradicional se concentraron en la plaza Mayor, ante la Casa

Consistorial. De acuerdo con las previsiones de los organizadores, el Patronato de Cultura del Ayuntamiento de Lugo, participaron en esta muestra folclórico-musical los conjuntos "Os Buxainas", "Centro Danza de Lugo", "O Feitizo", "Asociación Cultura Xistra", de Pedrafita; las charangas "Los Gaitanes" y "Los Marinós", así como los grupos "Ultreia", "Du-

rindaina", "Chotaira", "Os Requinteiros do Ulla" y "Okailever".

Tras la concentración en la plaza Mayor, los grupos se distribuyeron por las calles más céntricas de la ciudad y por el recinto ferial, donde interpretaron diversas composiciones musicales y bailes tradicionales que fueron seguidos por el

numeroso público que a mediodía invadió las calles del centro de la ciudad.

Por otra parte, como viene siendo habitual el 'Domingo das Mozas', ayer fueron muchos los lucenses, especialmente mujeres y niños, que salieron a la calle vestidos con sus trajes regionales, dando una nota de color a uno de los días grandes de los festejos lucenses.

PARTICIPANTES

- "Os Buxainas"
- "Danza Lugo"
- "O Feitizo"
- "Xistra"
- "Los Gaitanes"
- "Los Marinós"
- "Ultreia"
- "Durindaina"
- "Chotaira"
- "Os Requinteiros"
- "Okailever"

A PENÚLTIMA

...ata o próximo número

■ **Día 17 de decembro**, no Auditorio Municipal de Narón, ás 19h: “**Encontro de músicos tradicionais**” coa participación de: Edelmiro Méndez (gaiteiro da Pontenova) e o septeto “**Airiños do Eo**”; e **Juan Ferreiro Ferreiro** (gaiteiro de Laroa, Xinzo da Limia).

■ **Día 22 de decembro** no Museo Municipal de Ourense, ás 21h, inauguración da **II Exposición “O Gaiteiro nas Artes Plásticas”**, coa actuación de **Julio Prada**, gaiteiro de Unxilde, Sanabria. Acto que conta co patrocinio de **Caja España**.

■ **Día 23 de decembro** en Vigo, No Centro Cultural Caixavigo ás 20,30h **IV FESTIVAL DA ASOCIACIÓN DE GAITEIROS GALEGOS**, co seguinte programa:

- grupo “Millaradas” de Vigo.
- Julio Prada, gaiteiro solista de Sanabria.
- grupo “Revenidas” de Vilaxoán.
- grupo “A Requinta da Ulla”.
- banda de gaitas “Os Rexumeiros” de Elviña.
- “Reiceiros” de Brates, Teixeiro.
- Presentado por “Casimiro, o cego”.

Colaboran co IV Festival:

- CAIXA VIGO.
- CAJA ESPAÑA.
- Musical Villanueva, de Vigo.

■ Café Gaita Grileira de Vigo.

■ A.C.U.G.A.L., sonido, de Vigo.

■ Taberna “Heicho de dar queridiña” da Insua.

■ Neón y Arte, de Vigo.

■ Alfonso R. Castro, artesán de instrumentos musicais, de O Rosal.

■ Gonzalo R. Caride, artesán de gaitas e requintas galegas, de Lavadores (Vigo).

■ Obradoiro de gaitas ZAMÁNS, de Vigo

■ Oli Giráldez, artesán de gaitas e frautas galegas, de Reboreda (Redondela).

■ A.F.I. BERCE, sonido, do Ferrol.

■ C.C.A.R. de Chapela (Redondela).

■ Asociación Cultural de Vigo.

“LA VOZ DE GALICIA” 28.11.94 1ª Pax.:

“Las piezas del Museo de A Fonsagrada serán repartidas en varias casas”.

Por mor do desaloxo do edificio que o Museo ocupaba, a instancias do Concello, a Asociación “Antaruxas e Sorteiros”, responsable do Museo de A Fonsagrada, decidiu trasladar parte das pezas ó Museo asturiano de “Grandas de Salime” e ás casas dos veciños. O concello ofrecéulle como alternativa ocupar parte das dependencias do vello “Hospitalillo”.

Ficamos á espera de poder ampliar esta noticia.

Boas Festas

Bando dos Reis de Quinteira

-Panxón-

6 de xaneiro de 1940